

З А К О Н У К Р А Ї Н И

Про зайнятість населення

{ Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР), 1991, N 14, ст.170 }

{ Вводиться в дію Постановою ВР
N 804-XII (804-12) від 01.03.91, ВВР, 1991, N 14, ст.171 }

{ Із змінами, внесеними згідно із Законами
N 1993-XII (1993-12) від 18.12.91, ВВР, 1992, N 12, ст.169
N 2787-XII (2787-12) від 17.11.92, ВВР, 1993, N 2, ст. 3
N 206/94-ВР (206/94-ВР) від 14.10.94, ВВР, 1994, N 45, ст.408
N 498/95-ВР (498/95-ВР) від 22.12.95, ВВР, 1996, N 3, ст. 11
N 47/96-ВР (47/96-ВР) від 14.02.96, ВВР, 1996, N 9, ст. 42
N 608/96-ВР (608/96-ВР) від 17.12.96, ВВР, 1997, N 8, ст. 62
N 665/97-ВР (665/97-ВР) від 21.11.97, ВВР, 1998, N 11-12, ст. 44
N 295-XIV (295-14) від 04.12.98, ВВР, 1999, N 1, ст. 6
N 309-XIV (309-14) від 11.12.98, ВВР, 1999, N 4, ст. 33
N 1310-XIV (1310-14) від 17.12.99, ВВР, 2000, N 3, ст. 22
N 1807-III (1807-14) від 08.06.2000, ВВР, 2000, N 38, ст.318
N 2171-III (2171-14) від 21.12.2000, ВВР, 2001, N 9, ст. 38
N 2398-III (2398-14) від 26.04.2001, ВВР, 2001, N 27, ст.133
N 3047-III (3047-14) від 07.02.2002, ВВР, 2002, N 29, ст.194
N 662-IV (662-15) від 03.04.2003, ВВР, 2003, N 27, ст.209
N 2429-IV (2429-15) від 01.03.2005, ВВР, 2005, N 13, ст.233
N 3108-IV (3108-15) від 17.11.2005, ВВР, 2006, N 1, ст.18
N 3370-IV (3370-15) від 19.01.2006, ВВР, 2006, N 22, ст.184
N 3483-IV (3483-15) від 23.02.2006, ВВР, 2006, N 32, ст.271
N 489-V (489-16) від 19.12.2006, ВВР, 2007, N 7-8, ст.66
N 107-VI (107-17) від 28.12.2007, ВВР, 2008, N 5-6, N 7-8, ст.78
- зміни діють по 31 грудня 2008 року }

{ Додатково див. Рішення Конституційного Суду
N 10-рп/2008 (v010p710-08) від 22.05.2008 }

{ Із змінами, внесеними згідно із Законами
N 799-VI (799-17) від 25.12.2008, ВВР, 2009, N 18, ст.247
N 1180-VI (1180-17) від 19.03.2009, ВВР, 2009, N 32-33, ст.485 }

{ У тексті Закону посилання "Української РСР" замінено на
посилання "України", "Рада Міністрів Української РСР",
Рада Міністрів УРСР" - на "Кабінет Міністрів України",
"республіка" - на "державна", "місцеві Ради народних
депутатів" - на "місцеві державні адміністрації,
виконавчі комітети відповідних Рад народних депутатів",
"виконавчі комітети місцевих Рад народних депутатів" -
на "місцеві органи державної виконавчої влади" згідно
із Законом N 2787-XII (2787-12) від 17.11.92 }

{ У тексті Закону слова "місцеві державні адміністрації,
виконавчі комітети відповідних Рад народних депутатів",
"місцеві органи державної виконавчої влади" в усіх
відмінках замінено відповідно словами "місцеві Ради
народних депутатів", "виконавчі комітети місцевих Рад
народних депутатів" у відповідних відмінках згідно із
Законом N 206/94-ВР (206/94-ВР) від 14.10.94 }

{ У тексті Закону слова "місцеві Ради народних депутатів", "виконавчі комітети місцевих Рад народних депутатів", "Ради народних депутатів", "стипендія" в усіх відмінках замінено відповідно словами "місцеві державні адміністрації, виконавчі органи відповідних рад", "місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування", "місцеві державні адміністрації, виконавчі органи відповідних рад", "матеріальна допомога" у відповідних відмінках згідно із Законом N 665/97-ВР (665/97-ВР) від 21.11.97 }

{ У тексті Закону слова "фонд сприяння зайнятості", "державний фонд сприяння зайнятості", "державний фонд сприяння зайнятості населення" у всіх відмінках замінено словами "Фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття" у відповідному відмінку згідно з Законом N 3483-IV (3483-15) від 23.02.2006 }

В умовах ринкової економіки і рівноправності різних форм власності цей Закон визначає правові, економічні та організаційні основи зайнятості населення України і його захисту від безробіття, а також соціальні гарантії з боку держави в реалізації громадянами права на працю.

Р о з д і л І

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Зайнятість населення

1. Зайнятість - це діяльність громадян, пов'язана із задоволенням особистих та суспільних потреб і така, що, як правило, приносить їм дохід у грошовій або іншій формі. { Частина перша пункту 1 статті 1 із змінами, внесеними згідно із Законом N 2787-XII (2787-12) від 17.11.92 }

Зайнятість населення, що проживає на території України, забезпечується державою шляхом проведення активної соціально-економічної політики, спрямованої на задоволення його потреб у добровільному виборі виду діяльності, стимулювання створення нових робочих місць і розвитку підприємництва.

2. Громадяни України вільно обирають види діяльності, які не заборонені законодавством, у тому числі і не пов'язані з виконанням оплачуваної роботи, а також професію, місце роботи відповідно до своїх здібностей.

Примушування до праці в будь-якій формі не допускається, за винятком випадків, передбачених законодавством України. Добровільна незайнятість громадян не є підставою для притягнення їх до адміністративної або кримінальної відповідальності.

3. В Україні до зайнятого населення належать громадяни, що проживають на території держави на законних підставах:

а) працюючі по найму на умовах повного або неповного робочого дня (тижня) на підприємствах, в установах і організаціях, незалежно від форм власності, у міжнародних та іноземних організаціях в Україні і за кордоном, у фізичних осіб; { Підпункт "а" пункту 3 статті 1 із змінами, внесеними згідно з Законом N 3483-IV (3483-15) від 23.02.2006 }

б) громадяни, які самостійно забезпечують себе роботою,

включаючи підприємців, осіб, зайнятих індивідуальною трудовою діяльністю, творчою діяльністю, члени кооперативів, фермери та члени їх сімей, що беруть участь у виробництві, а також члени особистих селянських господарств, діяльність яких здійснюється відповідно до Закону України "Про особисте селянське господарство" (742-15); { Підпункт "б" пункту 3 статті 1 із змінами, внесеними згідно із Законом N 799-VI (799-17) від 25.12.2008 }

в) обрані, призначені або затверджені на оплачувану посаду в органах державної влади, управління та громадських об'єднаннях;

г) які проходять службу в Збройних Силах України, Службі безпеки України, Державній прикордонній службі України, військах внутрішньої та конвойної охорони і Цивільної оборони України, органах внутрішніх справ України, інших військових формуваннях, створених відповідно до законодавства України, Державній службі спеціального зв'язку та захисту інформації України, альтернативну (невійськову) службу; { Підпункт "г" пункту 3 статті 1 в редакції Закону N 2787-XII (2787-12) від 17.11.92; із змінами, внесеними згідно із Законами N 2171-III (2171-14) від 21.12.2000, N 662-IV (662-15) від 03.04.2003, N 1180-VI (1180-17) від 19.03.2009 }

{ Підпункт "д" пункту 3 статті 1 виключено на підставі Закону N 2787-XII (2787-12) від 17.11.92 }

е) які проходять професійну підготовку, перепідготовку і підвищення кваліфікації з відривом від виробництва; навчаються в денних загальноосвітніх школах і вищих навчальних закладах; { Підпункт "е" пункту 3 статті 1 із змінами, внесеними згідно із Законом N 2787-XII (2787-12) від 17.11.92 }

{ Підпункт "є" пункту 3 статті 1 виключено на підставі Закону N 2787-XII (2787-12) від 17.11.92 }

ж) працюючі громадяни інших країн, які тимчасово перебувають в Україні і виконують функції, не пов'язані із забезпеченням діяльності посольств і місій.

4. Законодавством України можуть передбачатися й інші категорії зайнятого населення.

Стаття 2. Безробітні

Безробітними визнаються працездатні громадяни працездатного віку, які через відсутність роботи не мають заробітку або інших передбачених законодавством доходів і зареєстровані у державній службі зайнятості як такі, що шукають роботу, готові та здатні приступити до підходящої роботи. Безробітними визнаються також інваліди, які не досягли пенсійного віку, не працюють та зареєстровані як такі, що шукають роботу. { Частина перша статті 2 із змінами, внесеними згідно із Законом N 2787-XII (2787-12) від 17.11.92, в редакції Закону N 665/97-ВР (665/97-ВР) від 21.11.97; із змінами, внесеними згідно з Законом N 3483-IV (3483-15) від 23.02.2006 }

У разі неможливості надати підходящу роботу безробітному може бути запропоновано пройти професійну перепідготовку або підвищити свою кваліфікацію.

Не можуть бути визнані безробітними громадяни:

а) віком до 16 років, за винятком тих, які працювали і були вивільнені у зв'язку із змінами в організації виробництва і праці, реорганізацією, перепрофілюванням і ліквідацією підприємства,

установи і організації або скороченням чисельності (штату);

б) які вперше шукають роботу і не мають професії (спеціальності), в тому числі випускники загальноосвітніх шкіл, у разі відмови їх від проходження професійної підготовки або від оплачуваної роботи, включаючи роботу тимчасового характеру, яка не потребує професійної підготовки; { Підпункт "б" частини третьої статті 2 із змінами, внесеними згідно із Законом N 665/97-ВР (665/97-ВР) від 21.11.97 }

в) які відмовились від двох пропозицій підходящої роботи з моменту реєстрації їх у службі зайнятості як осіб, які шукають роботу; { Підпункт "в" частини третьої статті 2 із змінами, внесеними згідно із Законом N 665/97-ВР (665/97-ВР) від 21.11.97 }

г) які мають право на пенсію за віком, у тому числі на пільгових умовах, на пенсію за вислугу років та скористалися цим правом або досягли встановленого законом пенсійного віку. { Підпункт "г" частини третьої в редакції Закону N 3483-IV (3483-15) від 23.02.2006; із змінами, внесеними згідно із Законом N 799-VI (799-17) від 25.12.2008 }
{ Статтю 2 доповнено частиною третьою згідно із Законом N 2787-XII (2787-12) від 17.11.92 }

У разі відсутності підходящої роботи рішення про надання громадянам статусу безробітних приймається державною службою зайнятості за їх особистими заявами з восьмого дня після реєстрації у центрі зайнятості за місцем проживання як таких, що шукають роботу. Реєстрація громадян провадиться при пред'явленні паспорта і трудової книжки, а в разі потреби - військового квитка, документа про освіту або документів, які їх замінюють. { Статтю 2 доповнено частиною четвертою згідно із Законом N 665/97-ВР (665/97-ВР) від 21.11.97 }

Порядок реєстрації, перереєстрації та ведення обліку громадян, які шукають роботу, і безробітних державною службою зайнятості (219-2007-п) визначається Кабінетом Міністрів України. { Частина статті 2 в редакції Законів N 2787-XII (2787-12) від 17.11.92, N 665/97-ВР (665/97-ВР) від 21.11.97 }

Стаття 3. Основні принципи державної політики зайнятості населення

Державна політика України зайнятості населення базується на таких принципах:

забезпечення рівних можливостей усім громадянам, незалежно від походження, соціального і майнового стану, расової та національної належності, статі, віку, політичних переконань, ставлення до релігії, в реалізації права на вільний вибір виду діяльності відповідно до здібностей та професійної підготовки з урахуванням особистих інтересів і суспільних потреб;

сприяння забезпеченню ефективної зайнятості, запобіганню безробіттю, створенню нових робочих місць та умов для розвитку підприємництва;

координації діяльності у сфері зайнятості з іншими напрямками економічної і соціальної політики на основі державної та регіональних програм зайнятості;

співробітництва професійних спілок, асоціацій (спілок) підприємців, власників підприємств, установ, організацій або уповноважених ними органів у взаємодії з органами державного управління в розробці, реалізації та контролі за виконанням заходів щодо забезпечення зайнятості населення;

міжнародного співробітництва у вирішенні проблем зайнятості

населення, включаючи працю громадян України за кордоном та іноземних громадян в Україні.

Стаття 4. Державні гарантії права на вибір професії та виду діяльності

{ Назва статті 4 в редакції Закону N 665/97-ВР (665/97-ВР) від 21.11.97 }

1. Держава гарантує працездатному населенню у працездатному віці в Україні:

а) добровільність праці, вибір або зміну професії та виду діяльності; { Підпункт "а" пункту 1 статті 4 в редакції Закону N 665/97-ВР (665/97-ВР) від 21.11.97 }

б) захист від необгрунтованої відмови у прийнятті на роботу і незаконного звільнення, а також сприяння у збереженні роботи;

в) безплатне сприяння у підборі підходящої роботи і працевлаштуванні відповідно до покликання, здібностей, професійної підготовки, освіти, з урахуванням суспільних потреб, всіма доступними засобами, включаючи професійну орієнтацію і перепідготовку;

г) компенсацію матеріальних витрат у зв'язку з направленням на роботу в іншу місцевість;

д) виплату вихідної допомоги працівникам, які втратили постійну роботу на підприємствах, в установах і організаціях, у випадках і на умовах, передбачених чинним законодавством; { Підпункт "д" пункту 1 статті 4 із змінами, внесеними згідно із Законом N 665/97-ВР (665/97-ВР) від 21.11.97 }

е) безплатне навчання безробітних нових професій, перепідготовку в навчальних закладах або в системі державної служби зайнятості з виплатою матеріальної допомоги;

є) виплату безробітним в установленому порядку допомоги по безробіттю, матеріальної допомоги по безробіттю, матеріальної допомоги членам сім'ї, які перебувають на їх утриманні, та інших видів допомоги; { Підпункт "е" пункту 1 статті 4 із змінами, внесеними згідно із Законом N 665/97-ВР (665/97-ВР) від 21.11.97 }

ж) включення періоду перепідготовки та навчання нових професій, участі в оплачуваних громадських роботах, одержання допомоги по безробіттю та матеріальної допомоги по безробіттю до стажу роботи, а також до безперервного трудового стажу; { Підпункт "ж" пункту 1 статті 4 в редакції Закону N 665/97-ВР (665/97-ВР) від 21.11.97; із змінами, внесеними згідно із Законом N 3108-IV (3108-15) від 17.11.2005 }

з) надання роботи за фахом на період не менше трьох років молодим спеціалістам - випускникам державних навчальних закладів держави, раніше заявлених підприємствами, установами, організаціями.

2. Державні органи забезпечують публікацію статистичних даних та інформаційних матеріалів про пропозиції та попит на робочу силу, можливості працевлаштування, професійної підготовки і перепідготовки, професійної орієнтації і соціально-трудової реабілітації, в тому числі інвалідів. { Пункт 2 статті 4 із змінами, внесеними згідно з Законом N 3483-IV (3483-15) від 23.02.2006 }

Стаття 5. Додаткові гарантії зайнятості для окремих категорій населення

1. Держава забезпечує надання додаткових гарантій щодо

працевлаштування працездатним громадянам у працездатному віці, які потребують соціального захисту і не здатні на рівних конкурувати на ринку праці, у тому числі:

а) жінкам, які мають дітей віком до шести років;

б) саодиноким матерям, які мають дітей віком до чотирнадцяти років або дітей-інвалідів;

в) молоді, яка закінчила або припинила навчання у середніх загальноосвітніх школах, професійно-технічних або вищих навчальних закладах, звільнилася зі строкової військової або альтернативної (невійськової) служби і якій надається перше робоче місце, дітям (сиротам), які залишилися без піклування батьків, а також особам, яким виповнилося п'ятнадцять років і які за згодою одного із батьків або особи, яка їх замінює, можуть, як виняток, прийматися на роботу; { Підпункт "в" пункту 1 статті 5 із змінами, внесеними згідно із Законом N 2429-IV (2429-15) від 01.03.2005 }

г) особам передпенсійного віку (чоловікам по досягненні 58 років, жінкам - 53 років);

д) особам, звільненим після відбуття покарання або примусового лікування;

е) інвалідам, які не досягли пенсійного віку. { Пункт 1 статті 5 доповнено підпунктом "е" згідно з Законом N 3483-IV (3483-15) від 23.02.2006 }

2. Для працевлаштування зазначених у пункті 1 цієї статті категорій громадян (крім інвалідів, які не досягли пенсійного віку) місцеві державні адміністрації, виконавчі органи відповідних рад за поданням центрів зайнятості встановлюють квоту робочих місць для підприємств (об'єднань), установ і організацій незалежно від форм власності та організаційних форм з чисельністю працюючих понад 20 осіб для бронювання ними до 5 відсотків загальної кількості робочих місць, у тому числі з гнучкими формами зайнятості. { Частина перша пункту 2 статті 5 із змінами, внесеними згідно з Законом N 3483-IV (3483-15) від 23.02.2006 }

У разі якщо на підприємстві (об'єднанні), в установі, організації працює передбачена абзацом першим цього пункту кількість осіб, які належать до категорій громадян, зазначених у пункті 1 цієї статті, квота для цих підприємств не встановлюється. Чисельність працюючих, які належать до категорій громадян, зазначених у пункті 1 цієї статті, враховується при встановленні квоти для цих підприємств (об'єднань), установ, організацій. У разі скорочення чисельності або штату працівників підприємств, установ і організацій у розмірі, що перевищує встановлену квоту, місцеві державні адміністрації, виконавчі органи відповідних рад зменшують або взагалі не встановлюють квоти для цих підприємств, установ і організацій.

Порядок квотування і бронювання робочих місць та працевлаштування на них зазначених категорій громадян встановлюється Кабінетом Міністрів України.

{ Пункт 2 статті 5 в редакції Закону N 2429-IV (2429-15) від 01.03.2005 }

3. У разі відмови у прийомі на роботу громадян із числа категорій, зазначених у пункті 1 цієї статті (крім інвалідів, які не досягли пенсійного віку), у межах установленої броні з підприємств, установ та організацій державна служба зайнятості стягує штраф за кожен таку відмову в розмірі чотирьох мінімальних заробітних плат. Одержані кошти спрямовуються до Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття і можуть використовуватися для фінансування

витрат підприємств, установ та організацій, які створюють робочі місця для цих категорій населення понад встановлену квоту. { Пункт 3 статті 5 в редакції Закону N 3483-IV (3483-15) від 23.02.2006 }

{ Стаття 5 із змінами, внесеними згідно із Законами N 1993-XII (1993-12) від 18.12.91, N 2787-XII (2787-12) від 17.11.92, N 206/94-ВР (206/94-ВР) від 14.10.94, в редакції Закону N 665/97-ВР (665/97-ВР) від 21.11.97 }

Стаття 6. Законодавство про зайнятість

1. Відносини зайнятості в Україні регулюються цим Законом та іншими законодавчими актами України, прийнятими відповідно до цього Закону.

Якщо міжнародним договором або угодою, укладеними Україною, встановлено інші правила, ніж передбачені законодавством про зайнятість в Україні, то застосовуються правила міжнародних договорів і угод.

2. Законодавство про зайнятість поширюється на постійно проживаючих в Україні іноземних громадян і осіб без громадянства, якщо інше не передбачено законодавством України.

Стаття 7. Підходяща робота

1. Для громадян, які втратили роботу і заробітну плату (трудовий дохід), підходящою вважається робота, що відповідає їхній освіті, професії (спеціальності), кваліфікації, доступності послуг транспортного обслуговування, встановленій рішеннями місцевих державних адміністрацій, виконавчих органів місцевих рад. Заробітна плата повинна відповідати рівню, який громадянин мав за попереднім місцем роботи, з урахуванням середнього рівня заробітної плати, що склався у відповідній сфері економічної діяльності в регіоні за минулий місяць.

При пропонуванні підходящої роботи враховуються попередня діяльність громадянина, тривалість роботи за професією (спеціальністю), кваліфікація, вік, досвід, а також стан ринку праці.

2. Для громадян, які вперше шукають роботу і не мають професії (спеціальності), підходящою вважається робота, яка потребує попередньої професійної підготовки, у тому числі безпосередньо на робочому місці у роботодавця, а для громадян, які бажають відновити трудову діяльність після перерви тривалістю понад шість місяців, - робота за професією, яку вони мали за останнім місцем роботи, або робота, що потребує попередньої перепідготовки за новою професією (спеціальністю) за направленням державної служби зайнятості.

3. Для громадян, які працювали не за основною професією понад 12 місяців, підходящою вважається робота, яку вони виконували за останнім місцем роботи, а робота за основною професією може бути підходящою за умови попереднього підвищення кваліфікації з урахуванням потреби ринку праці у відповідних працівниках.

4. У разі неможливості надання громадянину роботи за професією протягом шести місяців підходящою вважається робота, яка потребує зміни професії з урахуванням здібностей, стану здоров'я і професійного досвіду, доступних для нього видів навчання та

потреби ринку праці у відповідних працівниках.

5. У разі зміни громадянином професії за направленням державної служби зайнятості підходящою вважається робота і за новою, і за попередньою професією за останнім місцем роботи.

6. Підбір підходящої роботи для інвалідів здійснюється відповідно до їхніх професійних навичок, знань, рекомендацій медико-соціальної експертної комісії та з урахуванням побажань інваліда.

7. Для громадян, які не мають професії, або таких, які займали місця, що не потребують спеціальної підготовки та перебувають на обліку як безробітні більш як 9 місяців, а також для громадян, які бажають відновити трудову діяльність після тривалої (більше 12 місяців) перерви (крім громадян передпенсійного віку), підходящою роботою також вважається участь в оплачуваних громадських роботах.

8. Для громадян, які до настання безробіття понад 6 місяців були зайняті в особистому селянському господарстві, підходящою вважається робота за наявною у них професією (спеціальністю), у тому числі якщо умовою їх працевлаштування є підвищення кваліфікації за цією професією. У разі неможливості надання громадянину роботи за наявною у нього професією підходящою вважається робота, яка потребує попередньої професійної підготовки з урахуванням потреб ринку праці. У разі відсутності у такого громадянина професії (спеціальності) підходящою роботою для нього вважається робота, яка потребує попередньої професійної перепідготовки з урахуванням потреб ринку праці та, за можливості, наявних професійних знань, умінь та навичок.

9. Підходящою не може вважатися робота, якщо:

вона пов'язана із зміною місця проживання громадянина без його згоди;

місце роботи розташоване за межами доступності послуг транспортного обслуговування, встановленої рішенням місцевої державної адміністрації, виконавчого органу місцевої ради;

умови праці не відповідають правилам і нормам, встановленим законодавством про працю та про охорону праці;

на запропонованому місці роботи заробітна плата нижча за встановлений законом розмір мінімальної заробітної плати або не забезпечуються гарантії щодо своєчасності її виплати;

умови праці на запропонованому місці роботи не відповідають стану здоров'я громадянина, що підтверджено медичною довідкою.

{ Стаття 7 із змінами, внесеними згідно із Законами N 2787-XII (2787-12) від 17.11.92, N 665/97-ВР (665/97-ВР) від 21.11.97, N 3108-IV (3108-15) від 17.11.2005, N 3483-IV (3483-15) від 23.02.2006; в редакції Закону N 799-VI (799-17) від 25.12.2008 }

Розділ II

ПРАВО ГРОМАДЯН НА ЗАЙНЯТИСТЬ

Стаття 8. Право громадян на працевлаштування

1. Громадяни мають право на працевлаштування і вибір місця роботи шляхом звернення до підприємства, установи, організації, особистого селянського господарства, фермерського господарства, іншого роботодавця або при безплатному сприянні державної служби зайнятості.

Порядок і умови укладення трудового договору визначаються законодавством України про працю.

2. Роботодавці мають право на використання праці іноземців та осіб без громадянства на умовах трудового договору лише за наявності виданого роботодавцю державною службою зайнятості дозволу на використання праці іноземців та осіб без громадянства, якщо інше не передбачено міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

3. Порядок видачі, продовження терміну дії та анулювання дозволів на використання праці іноземців та осіб без громадянства (322-2009-п) визначається Кабінетом Міністрів України.

4. У разі використання роботодавцем праці іноземців або осіб без громадянства на умовах трудового договору без дозволу на використання праці іноземців та осіб без громадянства державна служба зайнятості стягує з роботодавця штраф за кожну таку особу у двадцятикратному розмірі мінімальної заробітної плати, встановленої законом. Порядок накладення штрафу визначається центральним органом виконавчої влади у сфері праці та соціальної політики.

У разі несплати (або відмови від сплати) протягом місяця у добровільному порядку зазначеного штрафу його стягнення провадиться в установленому законом порядку. Кошти від стягнутих штрафів спрямовуються до Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття.

5. Іноземці та особи без громадянства мають право займатися в Україні інвестиційною, зовнішньоекономічною та іншими видами підприємницької діяльності відповідно до законодавства.

6. Іноземці та особи без громадянства не можуть призначатися на окремі посади або займатися певною трудовою діяльністю, якщо відповідно до законодавства України призначення на ці посади або зайняття такою діяльністю пов'язано з належністю до громадянства України, якщо інше не передбачено міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

{ Стаття 8 в редакції Закону N 665/97-ВР (665/97-ВР) від 21.11.97; із змінами, внесеними згідно із Законом N 1807-III (1807-14) від 08.06.2000; в редакції Закону N 799-VI (799-17) від 25.12.2008 }

Стаття 9. Право громадян на професійну консультацію, підготовку, перепідготовку і одержання інформації у сфері зайнятості

Громадяни, які звернулися до державної служби зайнятості як особи, що шукають роботу, мають право на безплатну професійну орієнтацію, консультацію, підготовку, перепідготовку, одержання

відповідної інформації з метою вибору виду діяльності, професії, місця роботи, режиму праці.

Стаття 10. Право громадян на професійну діяльність за кордоном

Громадяни мають право займатися трудовою діяльністю у період тимчасового перебування за кордоном, якщо вона не суперечить чинному законодавству України і країни перебування. { Частина перша статті 10 в редакції Закону N 2787-XII (2787-12) від 17.11.92 }

Інтереси громадян України, які тимчасово працюють за кордоном, захищаються угодами, що укладаються між Україною та іншими державами.

Стаття 11. Право громадян на соціальний захист у сфері зайнятості

Громадяни мають право на соціальний захист у сфері зайнятості згідно із законодавством України про зайнятість.

Особи, визнані у встановленому порядку безробітними, мають право на одержання допомоги по безробіттю.

Стаття 12. Право оскарження дій працівників служби зайнятості

Громадяни мають право оскаржити дії працівників державної служби зайнятості до відповідного за підпорядкуванням органу цієї служби або до суду в порядку, встановленому законодавством.

{ Стаття 12 із змінами, внесеними згідно із Законом N 2787-XII (2787-12) від 17.11.92 }

Розділ III

РЕГУЛЮВАННЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ

Стаття 13. Регулювання зайнятості

1. З метою створення умов для повного здійснення громадянами права на працю держава передбачає: { Абзац перший пункту 1 статті 13 в редакції Закону N 665/97-ВР (665/97-ВР) від 21.11.97 }

заходи інвестиційної та податкової політики, спрямовані на раціональне розміщення продуктивних сил, підвищення мобільності трудящих, створення нових технологій, заохочення підприємництва, створення малих підприємств і застосування гнучких режимів праці та праці вдома, інші заходи, які сприяють збереженню і розвитку системи робочих місць;

забезпечення прав і інтересів працівників, створення сприятливих умов на виробництві, вдосконалення законодавства про зайнятість населення і працю;

проведення аналітичних та наукових досліджень структури економіки і прогнозування наступних змін якості й розподілу робочої сили;

регулювання зовнішньоекономічної діяльності в частині залучення і використання іноземної робочої сили в Україні на основі квотування і ліцензування;

сприяння в разі необхідності створенню додаткових робочих місць підприємствами, установами і організаціями всіх форм власності, а також поліпшенню умов праці у суспільному

виробництві;

організацію професійної орієнтації. { Пункт 1 статті 13 доповнено абзацом згідно із Законом N 665/97-ВР (665/97-ВР) від 21.11.97 }

2. На території України запроваджується збір статистичної інформації та адміністративних даних, які відображають стан ринку праці та становище в сфері зайнятості населення. { Пункт 2 статті 13 із змінами, внесеними згідно із Законом N 3047-III (3047-14) від 07.02.2002 }

Стаття 14. Державна і територіальні програми зайнятості населення

1. З метою сприяння зайнятості населення, задоволення потреб громадян у праці Кабінетом Міністрів України і місцевими державними адміністраціями, органами місцевого самоврядування розробляються річні та довгострокові державна і територіальні програми зайнятості населення.

2. Державна і територіальні програми зайнятості населення спрямовані на:

а) сприяння розвитку на структурній перебудові економіки, створенню умов для направлення вивільнюваних працівників у першу чергу на рентабельні виробництва і в пріоритетні галузі народного господарства;

б) запобігання розвитку безробіття і його скорочення шляхом підвищення економічної заінтересованості підприємств і організацій у створенні додаткових робочих місць, переважно з гнучкими формами зайнятості;

в) поліпшення системи відтворення робочої сили у поєднанні з розвитком робочих місць, професійної орієнтації, підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації населення, ефективне використання трудових ресурсів;

г) захист безробітних та їх сімей від негативних наслідків безробіття та забезпечення зайнятості громадян, які потребують соціального захисту і нездатні на рівних умовах конкурувати на ринку праці;

д) формування матеріальної, кадрової, інформаційної, фінансової та науково-методичної бази державної служби зайнятості; { Підпункт "д" пункту 2 статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законом N 3047-III (3047-14) від 07.02.2002 }

е) заходи сприяння зайнятості населення, яке проживає в сільській місцевості.

Стаття 15. Добровільне переселення громадян і членів їх сімей

З метою забезпечення зайнятості населення і розвитку окремих регіонів України розробляються заходи щодо сприяння добровільному переселенню громадян України і членів їх сімей з виділенням відповідних матеріальних ресурсів та фінансових коштів.

Порядок розробки і реалізації цих заходів, а також надання пільг цим громадянам визначається законодавством України про порядок переселення сімей та організований набір робітників.

Стаття 16. Території пріоритетного розвитку

Кабінет Міністрів України визначає території, де розвиток робочих місць заохочується державою. Такі території (насамперед трудонадлишкові і з високим рівнем безробіття, сільські та гірські

райони) на певний період набувають статусу територій пріоритетного розвитку.

Підприємства, організації, установи, що створюють на зазначених територіях свої виробництва, їх філіали і додаткові робочі місця, користуються пільгами в порядку і на умовах, визначених законодавством України та рішеннями місцевих державних адміністрацій, виконавчих органів відповідних рад.

Стаття 17. Координаційні комітети сприяння зайнятості

Для підготовки погоджених рішень щодо здійснення політики зайнятості можуть створюватися координаційні комітети сприяння зайнятості з однакової кількості представників профспілок, органів державного управління, власників підприємств або уповноважених ними органів, підприємців.

Порядок формування координаційних комітетів і організація їх роботи визначаються представленими в них сторонами.

Стаття 18. Державна служба зайнятості

1. Для реалізації державної політики зайнятості населення, професійної орієнтації, підготовки і перепідготовки, працевлаштування та соціальної підтримки тимчасово не працюючих громадян у порядку, що визначається Кабінетом Міністрів України, створюється державна служба зайнятості, діяльність якої здійснюється під керівництвом Міністерства праці та соціальної політики України, місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування.

Державна служба зайнятості складається з:

Державного центру зайнятості Міністерства праці та соціальної політики України, центру зайнятості Автономної Республіки Крим, обласних, Київського та Севастопольського міських, районних, міськрайонних, міських і районних у містах центрів зайнятості, центрів організації професійного навчання незайнятого населення і центрів професійної орієнтації населення, інспекцій по контролю за додержанням законодавства про зайнятість населення.

Регулювання правового становища державних службовців, які працюють у зазначених підрозділах державної служби зайнятості, здійснюється відповідно до Закону України "Про державну службу" (3723-12).

До складу державної служби зайнятості входять також навчальні заклади професійної підготовки незайнятого населення, інформаційно-обчислювальні центри, територіальні та спеціалізовані бюро зайнятості, центри реабілітації населення, підприємства, установи і організації, підпорядковані службі зайнятості.

{ Пункт 1 статті 18 в редакції Закону N 665/97-ВР (665/97-ВР) від 21.11.97 }

2. Послуги, пов'язані із забезпеченням зайнятості населення, надаються державною службою безплатно.

3. Діяльність державної служби зайнятості фінансується за рахунок коштів Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття, передбачених на ці цілі. { Пункт 3 статті 18 в редакції Закону N 665/97-ВР (665/97-ВР) від 21.11.97 }

4. У складі державної служби зайнятості створюється інспекція, що здійснює контроль за виконанням законодавства про зайнятість підприємствами, установами й організаціями, незалежно від форм власності і господарювання, фермерами та іншими

роботодавцями. { Пункт 4 статті 18 із змінами, внесеними згідно із Законом N 665/97-ВР (665/97-ВР) від 21.11.97 }

5. Оподаткування діяльності підприємств та організацій, що входять до складу державної служби зайнятості, здійснюється відповідно до законодавства України. { Пункт 5 статті 18 із змінами, внесеними згідно із Законами N 608/96-ВР (608/96-ВР) від 17.12.96, N 498/95-ВР (498/95-ВР) від 22.12.95, в редакції Закону N 665/97-ВР (665/97-ВР) від 21.11.97 }

6. Діяльність, пов'язана з посередництвом у працевлаштуванні на роботу за кордоном, провадиться лише на підставі ліцензії, що видається в порядку, встановленому законодавством. У разі провадження зазначеної діяльності без ліцензії до суб'єктів господарювання застосовуються санкції у вигляді штрафів у розмірах, встановлених законом. Зазначені кошти спрямовуються до Державного бюджету України. { Пункт 6 статті 18 в редакції Законів N 2787-XII (2787-12) від 17.11.92, N 665/97-ВР (665/97-ВР) від 21.11.97, N 3370-IV (3370-15) від 19.01.2006 }

Стаття 19. Обов'язки і права державної служби зайнятості

1. Державна служба зайнятості:

аналізує і прогнозує попит та пропозицію на робочу силу, інформує населення й державні органи управління про стан ринку праці;

консультує громадян, власників підприємств, установ і організацій або уповноважені ними органи, які звертаються до служби зайнятості, про можливість одержання роботи і забезпечення робочою силою, вимоги, що ставляться до професії, та з інших питань, що є корисними для сприяння зайнятості населення;

веде облік вільних робочих місць і громадян, які звертаються з питань працевлаштування;

здійснює у порядку, встановленому законодавством, збір та опрацювання адміністративних даних, які відображають стан ринку праці та становище в сфері зайнятості населення; { Пункт 1 статті 19 доповнено абзацом згідно із Законом N 3047-III (3047-14) від 07.02.2002 }

подає допомогу громадянам у підборі підходящої роботи і власникам підприємств, установ, організацій або уповноваженим ними органам у підборі необхідних працівників;

організує при потребі професійну підготовку і перепідготовку громадян у системі служби зайнятості або направляє їх до інших навчальних закладів, що ведуть підготовку та перепідготовку працівників, сприяє підприємствам у розвитку та визначенні змісту курсів навчання й перенавчання;

надає послуги по працевлаштуванню та професійній орієнтації працівникам, які бажають змінити професію або місце роботи (у зв'язку з пошуками високооплачуваної роботи, зміною умов і режиму праці тощо), вивільнюваним працівникам і незайнятому населенню; { Абзац пункту 1 статті 19 в редакції Закону N 665/97-ВР (665/97-ВР) від 21.11.97 }

реєструє безробітних і подає їм у межах своєї компетенції допомогу, в т. ч. і грошову;

бере участь у підготовці перспективних і поточних державної і територіальних програм зайнятості та заходів щодо соціальної захищеності різних груп населення від безробіття.

2. Державна служба зайнятості має право:

одержувати від підприємств, установ і організацій, незалежно від форм власності, адміністративні дані про наявність вакантних

робочих місць, у тому числі призначених для працевлаштування інвалідів, характер і умови праці на них, про всіх вивільнюваних, прийнятих і звільнених працівників та інформацію про передбачувані зміни в організації виробництва і праці, інші заходи, що можуть призвести до вивільнення працівників; { Абзац другий пункту 2 статті 19 із змінами, внесеними згідно із Законами N 3047-III (3047-14) від 07.02.2002, N 3483-IV (3483-15) від 23.02.2006 }

розробляти і вносити на розгляд місцевих державних адміністрацій, виконавчих органів відповідних рад пропозиції про встановлення для підприємств, установ, організацій, незалежно від форм власності, квоти прийняття на роботу осіб, які потребують соціального захисту і нездатні на рівних умовах конкурувати на ринку праці, та направляти таких громадян для їх працевлаштування;

направляти для працевлаштування на підприємства, в установи і організації всіх форм власності при наявності там вільних робочих місць (вакантних посад) громадян, які звертаються до служби зайнятості, відповідно до рівня їх освіти і професійної підготовки, а інвалідів, крім того, - відповідно до рекомендацій МСЕК, наявних у них кваліфікації і знань та з урахуванням їх побажань; { Абзац четвертий пункту 2 статті 19 із змінами, внесеними згідно з Законом N 3483-IV (3483-15) від 23.02.2006 }

направляти безробітних громадян за їх бажанням на оплачувані громадські роботи;

укладати за дорученням підприємств, установ і організацій всіх форм власності договори з громадянами при їх працевлаштуванні з попереднім (у разі потреби) професійним навчанням, оплатою вартості проїзду, добогих, а також подавати допомогу при переїзді на нове місце проживання та праці за рахунок коштів підприємств, установ і організацій;

розпоряджатися в установленому законодавством порядку коштами Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття;

оплачувати вартість професійної підготовки осіб, працевлаштування яких потребує здобуття нової професії (спеціальності), а також установлювати їм на період навчання матеріальної допомоги у розмірах, передбачених законодавством України про зайнятість населення;

в установленому законодавством порядку подавати громадянам допомогу по безробіттю та матеріальну допомогу по безробіттю, припиняти і відкладати їх виплати; { Абзац дев'ятий частини першої пункту 2 статті 19 в редакції Закону N 665/97-ВР (665/97-ВР) від 21.11.97 }

вносити пропозиції до місцевих державних адміністрацій, виконавчих органів відповідних рад про зупинення на строк до 6 місяців рішення підприємств про вивільнення працівників у разі утруднення їх наступного працевлаштування з одночасною частковою або повною компенсацією витрат підприємств, викликаних цією відстрочкою, у порядку, визначеному законодавством України; { Абзац десятий частини першої пункту 2 статті 19 із змінами, внесеними згідно із Законом N 665/97-ВР (665/97-ВР) від 21.11.97 }

стягувати з підприємств, установ і організацій, незалежно від форм власності, суми прихованих або занижених обов'язкових зборів та недоїмок до Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття; { Частину першу пункту 2 статті 19 доповнено абзацом одинадцятим згідно із Законом N 665/97-ВР (665/97-ВР) від 21.11.97 }

компенсувати до 50 процентів витрат підприємствам, установам і організаціям на перепідготовку працівників, які підлягають

скороченню у зв'язку зі змінами в організації виробництва і праці, за умови їх працевлаштування. { Частина першу пункту 2 статті 19 доповнено абзацом дванадцятим згідно із Законом N 665/97-ВР (665/97-ВР) від 21.11.97 }

Розміри витрат та джерела їх фінансування у випадках, передбачених цим пунктом, визначаються відповідно до законодавства України рішеннями місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування за поданням координаційних комітетів сприяння зайнятості. { Частина друга пункту 2 статті 19 в редакції Закону N 665/97-ВР (665/97-ВР) від 21.11.97 }

Стаття 20. Участь підприємств, установ і організацій у реалізації державної політики зайнятості

1. Підприємства, установи і організації, незалежно від форм власності, їх службові особи зобов'язані сприяти проведенню державної політики зайнятості на основі:

додержання законодавства про працю, а також прийнятих відповідно до нього умов договорів та угод;

організації професійної підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації працівників, а також професійного перенавчання тих, хто підлягає вивільненню з виробництва, у тому числі інвалідів; { Абзац третій пункту 1 статті 20 із змінами, внесеними згідно з Законом N 3483-IV (3483-15) від 23.02.2006 }

працевлаштування осіб, які потребують соціального захисту і не здатні на рівних умовах конкурувати на ринку праці, в кількості, визначеній місцевими державними адміністраціями, виконавчими органами відповідних рад, та інвалідів у кількості, визначеній згідно із Законом України "Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні" (875-12); { Абзац четвертий пункту 1 статті 20 в редакції Закону N 3483-IV (3483-15) від 23.02.2006 }

інформування працівників про наявність вакантних робочих місць (посад), у тому числі з неповним робочим часом.

2. Підприємствам, установам і організаціям, що активно сприяють розв'язанню проблем зайнятості населення в регіоні (шляхом створення додаткових робочих місць для працевлаштування чи організації оплачуваних громадських робіт або використання понад встановлену квоту праці осіб, які потребують соціального захисту і не здатні на рівних умовах конкурувати на ринку праці, чи використання понад встановлені нормативи робочих місць для працевлаштування інвалідів), відповідно до законодавства України надаються пільги щодо податків та інших платежів до бюджету, які частково або повністю компенсують витрати, пов'язані з прийняттям на роботу додаткової кількості працівників. { Пункт 2 статті 20 в редакції Закону N 3483-IV (3483-15) від 23.02.2006 }

3. Підприємства, установи і організації в разі відмови у прийнятті на роботу спеціалістів, які були раніше ними заявлені, відшкодовують державній службі зайнятості всі витрати, пов'язані з працевлаштуванням, професійною підготовкою, перепідготовкою, виплатою допомоги по безробіттю та матеріальної допомоги по безробіттю. Одержані кошти спрямовуються до Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття. { Пункт 3 статті 20 із змінами, внесеними згідно з Законом N 3483-IV (3483-15) від 23.02.2006 }

4. Підприємства, установи і організації незалежно від форми власності реєструються у місцевих центрах зайнятості за їх місцезнаходженням як платники збору до Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття,

щомісяця подають цим центрам адміністративні дані у повному обсязі про наявність вільних робочих місць (вакансій), у тому числі призначених для працевлаштування інвалідів, та про працівників, які працюють неповний робочий день (тиждень), якщо це не передбачено трудовим договором, або не працюють у зв'язку з простоем виробництва з не залежних від них причин, і в десятиденний строк - про всіх прийнятих працівників у порядку, встановленому законодавством. Несвоечасна реєстрація або відмова від неї, порушення порядку подання адміністративних даних тягне за собою відповідальність, передбачену законом. { Пункт 4 статті 20 в редакції Закону N 3047-III (3047-14) від 07.02.2002; із змінами, внесеними згідно з Законом N 3483-IV (3483-15) від 23.02.2006 }

5. При вивільненні працівників (у тому числі працюючих пенсіонерів та інвалідів) у зв'язку із змінами в організації виробництва і праці, у тому числі ліквідацією, реорганізацією або перепрофілюванням підприємств, установ, організацій, скороченням чисельності або штату працівників, підприємства, установи, організації, незалежно від форми власності, повідомляють про це не пізніше як за два місяці в письмовій формі державну службу зайнятості, вказуючи підстави і строки вивільнення, найменування професій, спеціальностей, кваліфікації, розмір оплати праці, а в десятиденний строк після вивільнення - направляють списки фактично вивільнених працівників, зазначаючи в них інвалідів. { Частина перша пункту 5 статті 20 в редакції Закону N 3483-IV (3483-15) від 23.02.2006 }

У разі неподання або порушення строків подання цих даних стягується штраф у розмірі річної заробітної плати за кожного вивільненого працівника. Ці кошти зараховуються до Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття і використовуються для фінансування заходів по працевлаштуванню та соціального захисту вивільнюваних працівників.

6. Порядок стягнення та розміри штрафів за невиконання вимог цієї статті з підприємств, установ і організацій встановлюються законодавством України.

{ Стаття 20 із змінами, внесеними згідно із Законами N 1993-XII (1993-12) від 18.12.91, N 2787-XII (2787-12) від 17.11.92, в редакції Закону N 665/97-ВР (665/97-ВР) від 21.11.97 }

Стаття 21. Участь професійних спілок у здійсненні заходів щодо сприяння зайнятості

1. Професійні спілки беруть участь у розробці державної політики зайнятості, відповідних законодавчих актів України і рішень місцевих державних адміністрацій, виконавчих органів відповідних рад.

2. Права і повноваження професійних спілок щодо забезпечення захисту громадян від безробіття та його наслідків визначаються генеральною, галузевими, регіональними угодами та колективними договорами, що укладаються профспілковими органами з власниками підприємств, установ, організацій або уповноваженими ними органами відповідно до законів України.

Професійні спілки, власники підприємств, установ, організацій або уповноважені ними органи проводять спільні консультації з проблем зайнятості населення.

{ Пункт 2 статті 21 в редакції Закону N 665/97-ВР (665/97-ВР) від 21.11.97 }

{ Статтю 22 виключено на підставі Закону N 3483-IV

(3483-15) від 23.02.2006 }

Стаття 23. Організація оплачуваних громадських робіт

1. Місцеві державні адміністрації, виконавчі органи відповідних рад за участю державної служби зайнятості для забезпечення тимчасової зайнятості населення, передусім осіб, зареєстрованих як безробітні, організують проведення оплачуваних громадських робіт на підприємствах, в установах і організаціях комунальної власності і за договорами - на інших підприємствах, в установах і організаціях.

Оплачувані громадські роботи повинні мати суспільно корисну спрямованість, відповідати потребам громади, регіону і сприяти їх соціальному розвитку. { Пункт 1 статті 23 доповнено абзацом згідно із Законом N 799-VI (799-17) від 25.12.2008 }

Види оплачуваних громадських робіт визначаються місцевими державними адміністраціями, виконавчими органами відповідних рад. { Пункт 1 статті 23 доповнено абзацом згідно із Законом N 799-VI (799-17) від 25.12.2008 }

{ Пункт 1 статті 23 в редакції Закону N 2787-XII (2787-12) від 17.11.92 }

2. З особами, які бажають брати участь в громадських роботах, укладається строковий трудовий договір з правом його продовження за погодженням сторін до вирішення питання про їх працевлаштування на підходящу роботу. Переважним правом укладання договорів користуються громадяни, зареєстровані як безробітні.

{ Пункт 2 статті 23 із змінами, внесеними згідно із Законом N 2787-XII (2787-12) від 17.11.92 }

3. У разі закінчення встановленого строку виплати допомоги по безробіттю громадянин має переважне право на здобуття іншої професії (спеціальності) і участь в оплачуваних громадських роботах на період - до надання йому підходящої роботи.

4. Оплата праці осіб, зайнятих на громадських роботах, здійснюється за фактично виконану роботу і не може бути меншою мінімального розміру заробітної плати, встановленої законодавством України, при якісному виконанні норм праці.

На осіб, зайнятих на громадських роботах, поширюються соціальні гарантії, включаючи право на пенсійне забезпечення, виплату допомоги по тимчасовій непрацездатності.

За безробітними громадянами, які беруть участь у таких роботах, зберігається виплата допомоги по безробіттю у розмірах і в строки, встановлені відповідно до цього Закону. { Пункт 4 статті 23 доповнено частиною третьою згідно із Законом N 2787-XII (2787-12) від 17.11.92 }

5. Фінансування громадських робіт провадиться за рахунок місцевого бюджету із залученням коштів Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття (в частині організації таких робіт для безробітних) і підприємств, установ та організацій, для яких ця робота виконується за договорами.

6. Положення про порядок організації та проведення оплачуваних громадських робіт затверджується Кабінетом Міністрів

України.

{ Пункт 6 статті 23 в редакції Закону N 799-VI (799-17) від 25.12.2008 }

Стаття 23-1. Загальнодержавні оплачувані громадські роботи

1. Загальнодержавні оплачувані громадські роботи - це роботи, які мають суспільно корисну спрямованість, відповідають потребам держави виходячи з її соціально-економічних пріоритетів та виконуються на об'єктах, визначених Кабінетом Міністрів України, у сфері будівництва та реконструкції (модернізації) спортивної, транспортної, медичної, туристичної і телекомунікаційної інфраструктури, у тому числі на об'єктах, пов'язаних з підготовкою та проведенням в Україні фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу.

2. Оплата праці громадян, зайнятих на загальнодержавних оплачуваних громадських роботах, здійснюється відповідно до законодавства.

На громадян, які беруть участь у загальнодержавних оплачуваних громадських роботах, поширюються державні соціальні гарантії, передбачені законодавством про працю, про зайнятість населення та про загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

3. Безробітні, які дали згоду на участь у загальнодержавних оплачуваних громадських роботах, знімаються з обліку як безробітні з дня працевлаштування.

4. Порядок організації (у тому числі забезпечення перевезення та тимчасового проживання) загальнодержавних оплачуваних громадських робіт визначається Кабінетом Міністрів України (610-2009-п).

5. Закінчення строку роботи на загальнодержавних оплачуваних громадських роботах вважається втратою роботи з незалежних від застрахованої особи обставин. Допомога по безробіттю таким особам призначається відповідно до Закону України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття" (1533-14).

{ Закон доповнено статтею 23-1 згідно із Законом N 799-VI (799-17) від 25.12.2008 }

Стаття 24. Професійна підготовка і перепідготовка незайнятих громадян

1. Професійна підготовка, підвищення кваліфікації і перепідготовка осіб, зареєстрованих у службі зайнятості як такі, що шукають роботу, безробітних, може провадитись у випадках: { Абзац перший пункту 1 статті 24 із змінами, внесеними згідно із Законом N 665/97-ВР (665/97-ВР) від 21.11.97 }

неможливості підібрати підходящу роботу через відсутність у громадянина необхідної професійної кваліфікації;

необхідності змінити кваліфікацію у зв'язку з відсутністю роботи, яка відповідає професійним навикам громадянина;

втрати здатності виконання роботи за попередньою професією;

необхідності підібрати підходящу роботу інваліду, в тому числі з умовою про виконання роботи вдома, відповідно до

рекомендацій МСЕК, наявної кваліфікації та з урахуванням його побажань. { Пункт 1 статті 24 доповнено абзацом згідно із Законом N 3483-IV (3483-15) від 23.02.2006 }

пошуку роботи вперше і відсутності професії (спеціальності). { Пункт 1 статті 24 доповнено абзацом згідно із Законом N 665/97-ВР (665/97-ВР) від 21.11.97 }

2. Професійна підготовка, підвищення кваліфікації і перепідготовка громадян організуються державною службою зайнятості за її направленням у навчальних закладах, на підприємствах, в установах і організаціях (незалежно від їх підпорядкованості) згідно з укладеними договорами або у спеціально створюваних для цього навчальних закладах державної служби зайнятості за рахунок коштів Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття.

Порядок відбору навчальних закладів для організації професійної підготовки, підвищення кваліфікації і перепідготовки безробітних за рахунок коштів Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття затверджується правлінням цього Фонду. { Пункт 2 статті 24 доповнено абзацом другим згідно із Законом N 799-VI (799-17) від 25.12.2008 }

{ Пункт 2 статті 24 із змінами, внесеними згідно із Законом N 799-VI (799-17) від 25.12.2008 }

Розділ IV

КОМПЕНСАЦІЇ І ГАРАНТІЇ ПРИ ВТРАТІ РОБОТИ

{ Назва розділу IV в редакції Закону N 2787-XII (2787-12) від 17.11.92 }

Стаття 25. Види компенсацій

Держава створює умови незайнятим громадянам у поновленні їх трудової діяльності та забезпечує їм такі види компенсацій: { Абзац перший статті 25 із змінами, внесеними згідно із Законом N 665/97-ВР (665/97-ВР) від 21.11.97 }

а) надання особливих гарантій працівникам, вивільнюваним з підприємств, установ, організацій;

б) виплата матеріальної допомоги в період професійної підготовки, перепідготовки або підвищення кваліфікації; { Підпункт "б" статті 25 в редакції Закону N 665/97-ВР (665/97-ВР) від 21.11.97 }

в) виплата в установленому порядку допомоги по безробіттю; { Підпункт "в" статті 25 із змінами, внесеними згідно із Законами N 665/97-ВР (665/97-ВР) від 21.11.97, N 3483-IV (3483-15) від 23.02.2006 }

{ Підпункт "г" статті 25 виключено на підставі Закону N 3483-IV (3483-15) від 23.02.2006 }

Розміри та умови надання матеріального забезпечення на випадок безробіття визначаються Законом України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття" (1533-14). { Статтю 25 доповнено частиною другою згідно з Законом N 3483-IV (3483-15) від 23.02.2006 }

Стаття 26. Особливі гарантії працівникам, які втратили роботу у зв'язку із змінами в організації виробництва і праці

1. Працівникам, трудовий договір з якими було розірвано з ініціативи власника або уповноваженого ним органу в зв'язку із змінами в організації виробництва і праці, в тому числі ліквідацією, реорганізацією, перепрофілюванням підприємств, установ, організацій, скороченням чисельності або штату працівників, і військовослужбовцям, звільненим з військової служби у зв'язку із скороченням чисельності або штату без права на пенсію, за умови їх реєстрації в службі зайнятості протягом семи календарних днів після звільнення як таких, що шукають роботу, гарантується: { Абзац перший пункту 1 статті 26 в редакції Закону N 2787-XII (2787-12) від 17.11.92, із змінами, внесеними згідно із Законом N 665/97-ВР (665/97-ВР) від 21.11.97 }

а) надання статусу безробітного, якщо протягом семи днів працівнику не було запропоновано підходящої роботи; { Підпункт "а" пункту 1 статті 26 в редакції Законів N 2787-XII (2787-12) від 17.11.92, N 665/97-ВР (665/97-ВР) від 21.11.97 }

б) право на одержання допомоги по безробіттю у розмірі 100 процентів середньої заробітної плати за останнім місцем роботи протягом 60 календарних днів, 75 процентів - протягом 90 календарних днів і 50 процентів - протягом наступних 210 календарних днів, але не більше середньої заробітної плати, що склалася в народному господарстві відповідної області за минулий місяць, і не нижче встановленого законодавством розміру мінімальної заробітної плати; { Підпункт "б" пункту 1 статті 26 в редакції Законів N 2787-XII (2787-12) від 17.11.92, N 665/97-ВР (665/97-ВР) від 21.11.97 - вводиться в дію з 1 січня 1999 року, вводиться в дію з 1 січня 2000 року згідно із Законом N 295-XIV (295-14) від 04.12.98, вводиться в дію з 1 січня 2001 року згідно із Законом N 1310-XIV (1310-14) від 17.12.99 }

в) збереження на новому місці роботи, на весь період професійного перенавчання з відривом від виробництва, середньої заробітної плати за попереднім місцем роботи;

{ Підпункт "г" частини першої пункту 1 статті 26 виключено на підставі Закону N 107-VI (107-17) від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду N 10-рп/2008 (v010p710-08) від 22.05.2008 }

{ Частина другу пункту 1 статті 26 виключено на підставі Закону N 2398-III (2398-14) від 26.04.2001 }

{ Частина третю пункту 1 статті 26 виключено на підставі Закону N 107-VI (107-17) від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду N 10-рп/2008 (v010p710-08) від 22.05.2008 }

Вивільненим працівникам надаються також інші пільги і компенсації відповідно до законодавства. { Пункт 1 статті 26 доповнено частиною згідно із Законом N 2787-XII (2787-12) від 17.11.92 }

2. У разі коли вивільнений працівник без поважних причин своєчасно не зареєструвався у державній службі зайнятості як такий, що шукає роботу, він втрачає пільги, передбачені цією статтею, а умови виплати допомоги по безробіттю та її розмір встановлюються на підставі статей 28 і 29 цього Закону, а якщо цей працівник відмовився від двох пропозицій підходящої роботи в період пошуку роботи, він втрачає право на надання статусу безробітного строком на три місяці з подальшою перереєстрацією як такого, що шукає роботу. Умови виплати допомоги по безробіттю та її розмір встановлюються при цьому на підставі статей 28 і 29 цього Закону. { Пункт 2 статті 26 в редакції Законів N 2787-XII (2787-12) від 17.11.92, N 665/97-ВР (665/97-ВР) від 21.11.97 }

3. На працівників, які звільняються з підприємств, установ і організацій, незалежно від форм власності, у зв'язку з відселенням або самостійним переселенням з території радіоактивного забруднення і зареєструвалися у місячний строк після звільнення в державній службі зайнятості як такі, що шукають роботу, поширюється дія пункту 1 цієї статті. { Статтю 26 доповнено пунктом 3 згідно із Законом N 665/97-ВР (665/97-ВР) від 21.11.97 }

4. Для підприємств, установ та організацій, що забезпечують перенавчання вивільнених працівників у зв'язку із змінами в організації виробництва та праці, при обчисленні податку з прибутку сума балансового прибутку зменшується на розмір витрат, пов'язаних з організацією професійної підготовки таких працівників.

Якщо протягом двох років, які передують вивільненню, працівник не мав можливості підвищити свою кваліфікацію чи одержати суміжну професію за попереднім місцем роботи, і якщо при працевлаштуванні йому необхідно підвищити кваліфікацію або пройти професійну перепідготовку, то витрати на ці заходи проводяться за рахунок підприємства, установи, організації, з яких вивільнено працівника.

У разі необхідності державна служба зайнятості може компенсувати підприємствам, установам та організаціям до 50 процентів витрат на організацію навчання прийнятих на роботу громадян, вивільнених з інших підприємств, установ, організацій з підстав, передбачених цією статтею.

5. Гарантії, встановлені пунктом 1 цієї статті, поширюються також на осіб, що втратили роботу внаслідок нещасного випадку на виробництві або настання професійного захворювання, в результаті чого потребують професійної підготовки, перепідготовки чи підвищення кваліфікації.

{ Статтю 27 виключено на підставі Закону N 3483-IV (3483-15) від 23.02.2006 }

{ Статтю 28 виключено на підставі Закону N 3483-IV (3483-15) від 23.02.2006 }

{ Статтю 29 виключено на підставі Закону N 3483-IV (3483-15) від 23.02.2006 }

{ Статтю 30 виключено на підставі Закону N 3483-IV (3483-15) від 23.02.2006 }

{ Статтю 31 виключено на підставі Закону N 3483-IV (3483-15) від 23.02.2006 }

Стаття 32. Добровільне соціальне страхування зайнятості

1. Громадяни можуть укладати з органами державного страхування договір на випадок втрати роботи.

Порядок, періодичність та умови страхування визначаються законодавством України.

2. Громадяни, які уклали такі договори, не втрачають права на одержання допомоги по безробіттю або матеріальної допомоги в період професійної підготовки і перепідготовки.

Стаття 33. Додаткові гарантії громадянам України

Законодавством України можуть передбачатися за рахунок бюджету держави додаткові гарантії громадянам, вивільнюваним з підприємств, що підлягають ліквідації у зв'язку із здійсненням заходів щодо поліпшення екологічної обстановки або внаслідок стихійного лиха.

Розділ V

КОНТРОЛЬ І ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ЗАЙНЯТІСТЬ НАСЕЛЕННЯ

Стаття 34. Органи, які здійснюють контроль

Контроль за додержанням законодавства України про зайнятість населення здійснюється місцевими державними адміністраціями, виконавчими органами відповідних рад, відповідними державними органами, інспекціями служби зайнятості та профспілковими об'єднаннями.

{ Стаття 34 із змінами, внесеними згідно із Законом N 2787-XII (2787-12) від 17.11.92 }

Стаття 35. Відповідальність за порушення законодавства про зайнятість населення

Службові особи, винні у порушенні законодавства України про зайнятість населення, притягуються у встановленому порядку до відповідальності.

Голова Верховної Ради України

Л.КРАВЧУК

м. Київ, 1 березня 1991 року
N 803-XII